

# Atodiadau

## Cynnwys

1. Ffynonellau gwybodaeth a chefnogaeth ychwanegol
- 2a. Côt ymddygiad
2. Canllawiau ac arferion gweithio diogel (dogfen enghreifftiol)
3. Deddfwriaeth berthnasol
4. Cynnal asesiad risg
5. Datganiad polisi ar storio, defnyddio, cadw, gwaredu ac ymdrin â datgeliadau a gwybodaeth datgelu
6. Datganiad polisi ar recriwtio cyn-droseddwyr
7. Ymddiriedolwyr elusen a diogelu
8. Defnyddio a rhannu delweddau o blant - gwybodaeth a pholisi enghreifftiol
9. Diffiniadau ychwanegol
10. Yr eglwys mwy dioglel - rhestr wirio diogelu a hunan-asesu



## Atodiad 1: ffynonellau gwybodaeth a chefnogaeth ychwanegol

**LLINELLAU CYMORTH ARGYFWNG** gweler hefyd: [panel.cymru/cy/rhifau-cyswllt-argyfwng](http://panel.cymru/cy/rhifau-cyswllt-argyfwng)

### EICH GWASANAETHAU CYMDEITHASOL LLEOL

Mae'r rhifau lleol i'w gweld ar wefan eich Cyngor lleol

Nodwch y rhifau perthnasol yma:  
Gwasanaethau Cymdeithasol i Blant:  
Gwasanaethau Cymdeithasoli Oedolion:  
Y tîm tu allan i oriau Gwaith:

### HEDDLU

Galwadau argyfwng 999  
Galwadau Cyffredinol 101

**NSPCC** [www.nspcc.org.uk](http://www.nspcc.org.uk)

Am gyngor a chefnogaeth os ydych chi'n poeni am blentyn neu i adrodd pryder

0808 800 5000  
Ebost: [help@nspcc.org.uk](mailto:help@nspcc.org.uk)  
[www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/](http://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/)

**CHILDLINE** llinell gymorth gyfrinachol am ddim, 24/7  
Sgwrsio ar-lein, e-bost a gwefan

0800 1111 <https://www.childline.org.uk/>

### HOURGLASS

(Action on Elder Abuse yn flaenorol)

Llinell gymorth 0808 808 8141  
[www.wearehourglass.cymru/wales](http://www.wearehourglass.cymru/wales)

## FFYNONELLAU CEFNOGAETH NEU WYBODAETH

### PANEL DIOGELU CYDENWADOL

Rydym yma i gefnogi a chynghori'r "3 enwad" ynghylch materion diogelu: Hyfforddiant, polisi, hwyluso gwiriadau DBS cynnig cyngor ac ymdrin â phryderon a honiadau diogelu.

<https://panel.cymru>  
[post@panel.cymru](mailto:post@panel.cymru)  
Uned 1, Vale Parc, Ystâd Ddiwydiannol Colomendy, Dinbych, LL16 5TA  
01745 817584 / 07957 510346 (dim 24 awr)

### THIRTY ONE: EIGHT (CCPAS yn flaenorol)

Elusen gristnogol annibynnol sy'n cynnig cyngor, cefnogaeth, hyfforddiant ac adnoddau proffesiynol cynhwysfawr ar gyfer diogelu grwpiau bregus, ac i'r rhai sy'n dioddef oherwydd camdriniaeth.

<https://thirtyoneeight.org>  
PO Box 133, Swanley, Kent. BR8 7UQ  
0303 003 1111  
[info@thirtyoneeight.org](mailto:info@thirtyoneeight.org)

### KIDSCAPE

Elusen Brydeinig wedi ei sefydlu'n benodol i atal bwlio. Cefnogaeth, cyngor a hyfforddiant. Llinell Gymorth ar gyfer rhieni sy'n bryderus ynghylch bwlio.

<https://www.kidscape.org.uk/>  
8-10 South Street Epsom Surrey KT18 7PF  
**Ebost:** [parentsupport@kidscape.org.uk](mailto:parentsupport@kidscape.org.uk)  
Llinell gymort 0207823 5430

### AROLYGLIAETH GOFAL CYMRU (AGC)

Pan fydd AGC yn derbyn cwyn neu adroddiad am bryder ynghylch rhywun sy'n darparu gwasanaeth, byddant yn ymchwilio a yw'r darparwr yn rhoi gwasanaeth diogel, ac a ydyw'n cydymffurfio gyda gofynion ac amodau eu cofrestrriad.

Mae modd iddynt gynnal archwiliad, neu sicrhau bod yr hyn a achosodd y pryder yn cael ei archwilio adeg yr archwiliad swyddogol nesaf.

Nid asiantaeth cwynion mo AGC, ac nid oes modd iddynt ymateb i gwynion ynghylch amgylchiadau unigol.

**Ffôn:** 0300 7900 126

**Ebost:** [CIW@gov.wales](mailto:CIW@gov.wales)

**Ffacs:** 0872 437 7301

<https://www.arolygiaethgofal.cymru>

## DIOGELU AR-LEIN

**CEOP Child Exploitation & Online Protection Centre**  
diogelwch y Rhyngwyd, Addysgu a chynghori  
Adrodd am ymddygiad amhriodol ar-lein

<http://www.ceop.police.uk/safety-centre>

**CEOP EDUCATION oddi wrth yr Asiantaeth Trosedd Cenedlaethol(NCA):** gweithio i amddiffyn plant a phobl ifanc rhag cam-driniaeth

<https://www.thinkuknow.co.uk/>

### CHILDNET

Elusen yn y DU sy'n grymuso plant, pobl ifanc a'r rhai sy'n eu cefnogi yn eu bywydau ar-lein

<https://www.childnet.com/>

## CEFNOGAETH AR GYFER DIODDEFWYR A'R RHAI SYDD WEDI GORESGYN CAMDRINIAETH

**The Survivors Trust** Asiantaeth warchodol ar gyfer mwy nag 135 o asiantaethau arbenigol yn y sector wirfoddol sy'n darparu ystod o wasanaethau cynghori, therapi a chefnogi. Mae hyn ar gyfer merched, dynion a phlant sydd wedi dioddef neu oresgyn trais neu gamdriniaeth rhywiol.

[www.thesurvivorstrust.org/](http://www.thesurvivorstrust.org/)  
Unit 2, Eastlands Court Business Centre, St Peter's Road, Rugby, Warwickshire. CV21 3QP  
Ffôn: 01788 550554  
Ebst: [info@thesurvivorstrust.org](mailto:info@thesurvivorstrust.org)

### MACSAS (Ministry and Clergy Sexual Abuse Survivors)

Grŵp sy'n cefnogi oedolion â chefnidir Cristnogol a gafodd eu camdrin yn rhywiol gan weinidogion neu swyddogion eglwysig eraill pan yn blant neu'n oedolion. Maent yn cefnogi'r rhai sydd wedi aros yn eu cymunedau Cristnogol, a'r rhai a adawodd.

<http://www.macsas.org.uk/>

llinell gymorth rhan amser:  
0808 801 0340

**NAPAC – National Association for People Abused in Childhood**  
Corff sy'n ymgychu a chefnogi.

Gwefan adnoddau: <https://napac.org.uk/>  
Llinell gwybodaeth Am Ddim: 0800 085 3330

## TRINIAETH A CHEFNOGAETH I DROSEDDWYR (gweler hefyd Adran 5.4)

### The Lucy Faithfull Foundation (LFF)

Elusen ar gyfer diogleu plant, sy'n gweithioledled Prydain Fawr, yn canolbwyntio ar leihau'r perygl y bydd plant yn cael eu camdrin yn rhywiol. Maent yn gweithio gyda theuluoedd cyfan sydd wedi cael eu heffeithio gan gam-drin rhywiol gan gynnwys: oedolion sy'n cam-drin yn rhywiol; pobl ifanc ag ymddygiadau rhywiol amhriodol; dioddefwyr camdriniaeth ac aelodau eraill o'r teulu.

Am wybodaeth ynghylch cyfeirio, hyfforddiant neu ymgynghoriaeth  
[www.lucyfaithfull.org.uk/about.html](http://www.lucyfaithfull.org.uk/about.html)  
Ebst: [contact@lucyfaithfull.org](mailto:contact@lucyfaithfull.org)  
2 Birch House, Harris Business Park Hanbury Road, Stoke Prior, Bromsgrove B60 4DJ  
Ffôn: 01527 591922 Ffacs: 01527 591924

**Stop it Now!** Llinell Gymorth sy'n galluogi'r rhai sy'n bryderus ynghylch unrhyw agwedd ar gamdrin plant yn rhywiol i drafod yn gyfrinachol. Ar gyfer y rhai sy'n gweithio yn y maes, teuluoedd a throseddwy'r neu unigolion sy'n poeni am eu hymddygiad neu meddyliau eu hunain

<https://www.stopitnow.org.uk/>

0808 1000 900

[help@stopitnow.org.uk](mailto:help@stopitnow.org.uk)

## LLINELLAU CYMORTH CAMDRIN DOMESTIG

**BYW HEB OFN:** llinell cymorth 24 awr galw / tecstio/ sgwrsio byw/ ebst am ddim

0808 8010 800 Testun: 07860077333  
Ebst: [gywbodaeth@llinellgymorthbywhebofn.cymru](mailto:gywbodaeth@llinellgymorthbywhebofn.cymru)  
<https://llyw.cymru/byw-heb-ofn/cam-drin-domestig-yng-nghymru>

**UK 24-HOUR NATIONAL DOMESTIC ABUSE HELPLINE**

0808 2000 247  
[www.nationaldahelpline.org.uk](http://www.nationaldahelpline.org.uk)

## Atodiad 2a: Ein côd ymddygiad diogelu

Mae'r côd ymddygiad hwn yn gyfres o ganllawiau'n amlinellu prif gyfrifoldebau ac arferion y rhai sy'n gweithio ac yn gwirfoddoli gyda grwpiau bregus. Mae'n seiliedig ar y datganiad o fwriad a'r canllawiau yn y Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus.

Fel \_\_\_\_\_ (rôl) yn \_\_\_\_\_ (eglwys)

sy'n gweithio gyda phlant\* a/neu oedolion bregus\* byddaf yn:

1. Dilyn ein polisi, gweithdrefnau a chanllawiau arfer da mewn perthynas â diogelu ac amddiffyn plant ac oedolion bregus.
2. Cydweithredu â'r prosesau recriwtio mwy diogel, yn cynnwys derbyn gwiriad DBS lle mae'r rôl yn gymwys.
3. Mynychu, ar gais yr arweinwyr, hyfforddiant diogelu ac unrhyw hyfforddiant arall sy'n berthnasol i'm rôl.
4. Ymdrechu i sicrhau bod y plant ac oedolion bregus mewn sefyllfaoedd a gweithgareddau sy'n perthyn i'r eglwys (gan gynnwys rhai ar-lein) wedi eu diogelu a'u hamddiffyn, a dilyn y mesurau a amlinellwyd mewn unrhyw asesiad risg.
5. Ymdrechu i adnabod sefyllfaoedd lle gallai plant, pobl ifanc ac oedolion bregus ddioddef niwed yn ystod gweithgareddau'r eglwys a cheisio cyngor gan arweinydd pan fydd angen.
6. Dilyn ein polisi a'n gweithdrefnau drwy ymateb ar unwaith i bob datgeliad, pryder, honiad, ac amheuaeth o gam-drin drwy eu hadrodd i swyddog diogelu'r panel, yr ysgrifennydd cyffredinol enwadol neu gydlynnydd diogelu'r eglwys. Mewn argyfwng byddaf yn cysylltu'n syth â'r heddlu, y gwasanaeth ambiwlans neu'r gwasanaethau cymdeithasol.
7. Rhoi gwybod i swyddog diogelu'r panel neu'r ysgrifennydd cyffredinol ynghylch unrhyw achos o gamddefnyddio awdurdod.
8. Peidio byth â chytuno i gadw'n gyfrinachol unrhyw gam-drin neu bryderon yn ymwneud â diogelu.
9. Gwrando ar blant ac oedolion bregus, eu trin â pharch, ac ymateb yn sensitif ac yn unol â'n polisi a'n canllawiau.
10. Dilyn y cyngor ac arweiniad diogelu a ddarparwyd gan swyddog diogelu'r panel a/neu ysgrifennydd cyffredinol yr enwad, a chydweithredu'n llawn â'r gwasanaethau statudol os oes ymchwiliad neu ymyriad.

### Datganiad

Rwy'n cytuno i weithredu'n unol â'r disgwyliadau a amlinellir uchod ac yn cadarnhau fy mod wedi darllen y polisiâu a'r gweithdrefnau diogelu sy'n berthnasol i'm rôl.

Enw \_\_\_\_\_ Llofnod \_\_\_\_\_

Dyddiad \_\_\_\_\_

Ardystwyd gan \_\_\_\_\_ (llofnod) \_\_\_\_\_ (enw a rôl)

<sup>1</sup> Rydym yn argymhell bod eglwysi'n penodi cydlynnydd diogelu lleol ond yn derbyn nad yw'r rôl hon yn bodoli ymhob eglwys. Os yw hyn yn wir am eich eglwys chi, cysylltwch yn ddi-oed â swyddog diogelu'r panel. Mae'n rhaid i'r cydlynnydd diogelu lleol hysbysu swyddog diogelu'r panel ynghylch pob un achos a/neu bryder am fater yn ymwneud â diogelu, a hynny cyn gynted â bo modd.

\*Dileer fel y bo'n briodol



## Atodiad 2: Canllawiau ac arferion gweithio diogel (dogfen enghreifftiol)

### Dogfen gryno enghreifftiol yw hon y dylid ei darllen ynghyd â'r Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus.

Dogfen ymarferol yw hon, y gellid ei haddasu ar gyfer amgylchiadau lleol, ac y gellid ei rhannu gydag aelodau staff a gwirfoddolwyr er mwyn hyrwyddo cysondeb ac arfer gwaith da. Mae modd hefyd rhannu'r ddogfen gyda rhieni er gwybodaeth. Dylid ei hadolygu'n rheolaidd (pob blwyddyn, o leiaf), ac ar unwaith pan fo gweithgareddau newydd yn cael eu datblygu.

Bydd pob gwirfoddolwr yn cael copi o'r ddogfen hon, a phob diweddariad iddi.

#### Canllawiau Cyffredinol ar gyfer pob gweithgaredd

1. Pan fo hynny'n bosib, gofalwch bod dau oedolyn neu fwy gyda phob grŵp. Gwnewch yn siŵr nad ydych ar eich pen eich hun gyda phlenty (mae rhai eithriadau wrth gwrs, e.e. cymryd plentyn i'r toiled).
2. Gofalwch rhag cludo plentyn adref ar ei b/phen ei hun – gwell yw cael oedolyn arall gyda chi neu drefnu bod y plant olaf yn cael eu gollwng gyda'i gilydd. Os bydd argyfwng, gwnewch yn siŵr eich bod yn hysbysu'r arweinydd cyn gynted â phosib.
3. Byddwch yn ddoeth wrth gyffwrdd â phlenty. Mae gafael yn llaw plentyn neu ei gofleidio pan fyddant yn ofidus yn ffordd dda o gysuro plentyn ond dylech ofyn bob amser "Wyt ti eisiau cwtsh?" yn hytrach na rhagdybio. Mae gennym oll ein ffiniau gwahanol a dylid eu parchu. Gwnewch bopeth yn llygad y cyhoedd. Mae cofleidio yng nghyd-destun grŵp yn wahanol i wneud hynny y tu ôl i ddrysau caeëdig.
4. Peidiwch byth â tharo plentyn, na'i ddisgyblu'n gorfforol.
5. Dylid ymdrin â phlant a phobl ifanc gydag urddas a pharch o ran agwedd, gweithredoedd a'r iaith a ddefnyddir.
6. Parchwch y ffaith bod gan blant yr hawl i breifatrwydd, ond heb addo cadw cyfrinachau, a gofalwch – yn gyffredinol – rhag cynnal sgwrs breifat neu agos iawn ar eich pen eich hun gyda phlant a phobl ifanc (gweler hefyd 9 isod).
7. Pan fydd rhywbeth yn eich pryderu, siaradwch ar unwaith gyda'r Cydlynnydd Diogelwch, yr arweinydd neu'r goruchwyliwr.
8. Peidiwch ymddwyn neu siarad mewn modd y gellid ei gamddehongli, e.e. gemau rhy gorfforol, neu sylwadau pryfoclyd. Os tybiwch fod plentyn yn datblygu teimladau amhriodol tuag atoch, ceisiwch gyngor gan arweinydd.
9. Ein nod yw cefnogi pobl ifanc yn briodol. Byddwch yn ofalus wrth wrando ar bobl ifanc yn adrodd eu pryderon, ac wrth eu cynghori a'u cefnogi. Gwnewch yn siŵr bod oedolyn arall yn ymwybodol o'r hyn yr ydych yn ei wneud, neu bod oedolyn arall yn y cyffiniau.
10. Byddwch yn ymwybodol o ddiogelwch plant a phobl ifanc bob amser.
11. Byddwch yn ymwybodol o'ch diogelwch chi eich hun hefyd, gan warchod eich hun rhag unrhyw gyhuddiad (dylai popeth yr ydych yn ei wneud fod yn dryloyw a chyfrifol).
12. Gwrandewch ar unrhyw gyngor neu sylwadau a wneir gan arweinydd y gweithgaredd neu'r cydlynwyr diogelwch plant.
13. Pan welwch weithiwr arall yn ymddwyn mewn modd sy'n achosi pryder, neu y gellir ei gamddehongli, dylid dwyn y mater i sylw'r unigolyn ac arweinydd y gweithgaredd.
14. Dylai arweinwyr a chynorthwywyr gweithgareddau gyfarfod yn rheolaidd i drafod y grŵp / rhannu gwybodaeth / gweddio dros y bobl ifanc.
15. Dylai pob gweithgaredd a chysylltiad fod yn hollol agored.
16. Dylid trefnu'n rheolaidd (pob blwyddyn o leiaf) i adolygu gweithdrefnau, diweddarau hyfforddiant, rhannu pryderon a thrafod unrhyw beth arall sydd angen eglurhad neu arweiniad.

**PEIDIWCH Â CHADW PRYDERON A CHWESTIYNAU'N GYFRINACHOL.  
HOLWCH ERAILL PAN FYDDWCH YN ANSICR!**

## Ysgol Sul

**Arweinydd:** \_\_\_\_\_

**Aelod(au) Staff:** \_\_\_\_\_

Bydd trefn recriwtio ddiogel wedi ei chynnal ar gyfer pob aelod staff, a phob unigolyn yn meddu ar wiriad DBS yn ôl y gofyn.

Cymhareb Plentyn / Oedolyn : 3 mlwydd oed                      1: 4. 4 i 8 oed    1: 6 (o leiaf 2 oedolyn)

**Oed y plant:** Mae'r Ysgol Sul ar gyfer plant dros 3 oed

**Lleoliad:** Cynhelir yr Ysgol Sul fel arfer yn \_\_\_\_\_

Gofal Personol (Newid clytiau / mynd i'r toiled) Dylid gwneud hyn yn briodol, yn unol ag oedran a gallu'r plentyn. Os yw rhiant / gofalydd yn bresennol, medrwch ofyn am eu cymorth mewn amgylchiadau o'r fath.

**Cofnodi Presenoldeb:** Cofnodwch pwy sydd yn dod i'r Ysgol Sul ar gofrestr bresenoldeb.

**Caniatâd:** Fel arfer, bydd oedolyn yn dod i'r capel gyda'r plant, ac yn aros yn yr adeilad (yn mynd i'r prif wasanaeth) tra cynhelir yr Ysgol Sul. Pan fo plant yn dod ar eu pen eu hunain yn rheolaidd, dylai arweinwyr yr Ysgol Sul geisio ymweld â'r teulu er mwyn cael eu caniatâd, a manylion cyswllt.

Disgyblaeth / Ymddygiad: Dylid trin y plant yn gwrtais a pharchus, a'u hannog i ymddwyn yr un fath gyda'u cyfoedion ac arweinwyr. Pan fo plentyn yn camymddwyn neu'n aflonyddu'r sesiwn dylid ymateb fel a ganlyn:

- Gofyn i'r plentyn wrando, ymddwyn yn dderbyniol, cymryd rhan ac ymddiheuro (os yn briodol)
- Gofyn iddo/iddi eistedd mewn rhan arall o'r ystafell i synfyfyrion a thawelu.
- Ceisio cymorth rhiant / gofalydd, neu fynd â'r plentyn atynt.
- Pan fo patrwm ymddygiad yn datblygu, bydd y staff yn trafod y peth gyda'r rhieni / gofalyddion, a chytuno sut i ymateb iddo.

**Rhan y Rhieni:** Pan fo rhiant / gofalydd yn mynychu sesiwn yn rheolaidd, gallai'r arweinydd ofyn iddynt fod yn gynorthwyyr swyddogol, gan ddilyn y drefn recriwtio / DBS. Dylai rhieni / gofalyddion ddod i nôl eu plant yn brydlon ar derfyn yr Ysgol Sul. (Cedwir rhestr yn yr Ysgol Sul o enwau'r plant y mae eu rhieni'n fodlon iddyn nhw fynd adre yn annibynnol.)

**Cofnodi Damweiniau / Digwyddiadau:** Nodir unrhyw ddamwain neu ddigwyddiad yn y 'Cofnod Damwain neu Ddigwyddiad', a thrafod y peth gyda'r rhiant / gofalydd yn dilyn y sesiwn.



### Clwb Ieuenctid

**Arweinwyr:** \_\_\_\_\_

**Aelodau Staff:** \_\_\_\_\_

Bydd trefn recriwtio ddiogel wedi ei chynnal ar gyfer pob aelod staff, a phob unigolyn yn meddu ar wiriad DBS yn ôl y gofyn.

Cymhareb Plentyn / Oedolyn : 1 neu 2 aelod staff ar gyfer hyd at 8 plentyn.

**Oed y bobl ifanc:** disgyblion ysgol uwchradd.

**Lleoliad:** \_\_\_\_\_

**Caniatâd:** Dylai pob aelod o'r Clwb gyflwyno ffurflen ganiatâd a gwybodaeth. Dylid cadw'r ffurflenni yn lleoliad y Clwb.

Y rhieni / gofalyddion sy'n gyfrifol am gludo'r bobl ifanc, ond gall yr arweinwyr eu cludo mewn argyfwng.

Dylid sicrhau caniatâd ychwanegol ar gyfer mynychu digwyddiadau.

**Disgyblaeth / Ymddygiad:** Dylid trin pobl ifanc yn gwrtais a pharchus, a'u hannog i ymddwyn yr un fath gyda'u cyfoedion ac arweinwyr. Pan fo plentyn yn camymddwyn neu'n aflonyddu'r sesiwn dylid ymateb fel a ganlyn:

- Gofyn iddo/iddi wrando, ymddwyn yn dderbyniol, cymryd rhan ac ymddiheuro (os yn briodol)
- Os yw'r ymddygiad yn parhau i aflonyddu ar y Clwb, dylid gofyn i riant / gofalydd ddod i'w nôl.
- Pan fo'r ymddygiad yn parhau'n anodd ei reoli, bydd y staff yn trafod y peth gyda'r rhieni / gofalyddion, ac yn llunio cynllun er mwyn ymateb iddo.
- Bydd yr aelodau staff yn parhau i wrando ar yr unigolyn, a chynnig cymorth a chefnogaeth yn ôl y gofyn.

**Cofnodi Damweiniau a Digwyddiadau:** Pan ddigwydd damwain neu ddigwyddiad dylid ei nodi yn y 'Cofnod Damwain neu Ddigwyddiad', a thrafod y peth gyda'r riant / gofalydd cyn gynted ag y bo modd.



## Atodiad 3: Deddfwriaeth berthnasol

---

Dyma restr o brif ddeddfwriaeth a fframwaith arfer da ar gyfer gweithio gyda grwpiau bregus yng Nghymru. Nid yw'n cynnwys pob deddfwriaeth ac arfer da perthnasol.

- **Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014**  
Mae gan y Ddeddf 11 rhan. Mae Rhan 7 o'r Ddeddf yn ymwneud â diogelu. Dylid darllen Rhan 7 yng nghyd-destun y Ddeddf yn ei chyfanrwydd <https://llyw.cymru/diogelu-pobl-cyflwyniad>
- **Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019** Mae'r rhain yn disodli Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru-gyfan 2008 a Pholisi a Gweithdrefnau Dros Dro Cymru ar gyfer Amddiffyn Oedolion Bregus rhag Camdriniaeth 2010 <https://diogelu.cymru/>
- **Deddf Plant 1989** Darn pwysig iawn o ddeddfwriaeth ynghylch diogelu a hyrwyddo lles plant. Mae'n rhoi'r hawl i bob plentyn gael ei amddiffyn rhag cam-drin a chamfanteisio creu'r hawl i gynnal ymchwiliadau sydd â'r amcan o ddiogelu eu lles.
- **Deddf Plant 2004** Datblygiad o Ddeddf 1989. Mae'n pwysleisio bod cyfrifoldeb ar bawb a phob sefydliad sy'n gweithio gyda phlant i helpu eu diogelu ac i hyrwyddo eu lles.
- **Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1989 (CCUHP / UNCRC)**  
Y cytundeb rhyngwladol sy'n gosod allan 42 o hawliau y mae eu hangen ar blant a phobl ifanc i fyw bywyd hapus, iach a diogel wrth dyfu i fyny. Yn 2011 Cymru oedd y cyntaf o wledydd y DU i wneud y Confensiwn yn rhan o'i chyfraith gwlad.
- **Deddf Hawliau Dynol 1998** Deddf sy'n nodi'r hawliau a'r rhyddid sylfaenol sy'n hawl i bawb yn y DU.
- **Deddf Cydraddoldeb 2010** Y deddf sy'n amddiffyn pobl rhag gwahaniaethu yn y gweithle ac yn y gymdeithas yn gyffredinol. Mae'n disodli'r deddfau gwrth-wahaniaethu blaenorol drwy ddod â'u mesurau at ei gilydd mewn un Ddeddf.
- **Deddf Diogelu Data 2018** Mae hon yn ddeddf Deyrnas Unedig sy'n gosod allan fframwaith y gyfraith diogelu data. Daeth i rym ar y 25ain o Fai 2018 ac mae'n diweddarau ac yn disodli Deddf Diogelu Data 1998. Mae'n eistedd ochr yn ochr â'r UK-GDPR, ac yn teilwra sut mae'r GDPR yn gweithredu yn y DU.
- **Deddf Elusennau 2011** Deddf sy'n dwyn ynghyd darpariaethau Deddf Elusennau Hamdden 1958, Deddf Elusennau 1993 a llawer rhan o Ddeddf Elusennau 2006, ynghyd â'r addasiadau a wnaed ers eu mabwysiadu. Mae'n diweddarau'r testun ac yn symleiddio strwythur y ddeddfwriaeth, ond nid yw'n newid unrhyw gyfraith nac yn cyflwyno polisi newydd.
- **Deddf Diogelu Grwpiau Bregus 2006 a Rheoliadau (Gweithgarwch Rheoledig) (Cymru) 2010** Mae hon yn nodi hyd a lled yr hyn ydi 'gweithgarwch rheoledig'. Mae'n nodi hefyd sut mae elfen wahardd y DBS yn cael ei weithredu - gwaith a wnaethpwyd yn flaenorol gan yr Awdurdod Diogelu Annibynnol (ISA).
- **Deddf Diogelu Rhyddid 2012** Lluniwyd y ddeddf hon er mwyn sefydlu'r DBS, y corff sy'n cymryd lle ISA a'r Swyddfa Cofnodion Troseddol (CRB). Y DBS, sef y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd, sy'n gyfrifol am ddarparu datgeliadau cofnod troseddol, am ystyried achosion pobl sydd wedi eu cyfeirio i'w gwahardd, ac am gynnal y rhestr o unigolion gwaharddedig. Mae Rhan 5 o'r Ddeddf yn ymwneud â chyfyngu'r diffiniad o'r hyn ydi gweithgarwch rheoledig, ac hefyd â gwasanaethau newydd y DBS ac â diystyru collfarnau a rhybuddion a gafwyd yn sgîl rhyw hoyw cydsyniol.
- **Deddf Adsefydlu Troseddwyr (ROA) 1974** Deddfwriaeth sy'n nodi cyfnodau adsefydlu troseddwyr, a'r egwyddor nad oes rhaid i unigolion ddatgelu euogfarnau sydd wedi eu hysbyddu oni bai eu bod yn destun Gorchymyn Deddf Adsefydlu Troseddwyr 1974 (Eithriadau) 1975 sy'n nodi pryd y gellir gofyn i unigolyn am gollfarnau sydd wedi eu hysbyddu - yr hyn a elwir yn 'gofyn cwestiwn wedi ei eithrio'.
- **Deddf yr Heddlu 1997** Rhan V Dyma a ganiataodd drefnu'r system Cofnodion Troseddol ac a arweiniodd yn ei sgîl at ffurfio Swyddfa Cofnodion Troseddol (CRB) i Gymru a Lloegr yn 2002. Fe'i diweddarwyd wedyn gan Ddeddf Diogelu Rhyddid 2012.
- **Deddf Cyfiawnder Troseddol a Gwasanaethau Llys 2000** Deddf a greodd Gwasanaeth Prawf Cenedlaethol Cymru a Lloegr, y Gwasanaeth Cynghori a Chefnogi Llysoedd Plant a Theuluoedd (CAFCASS), a threfn statudol integredig i atal pobl anaddas rhag gweithio gyda phlant.
- **Deddf Troseddau Rhyw 2003** Mae'n darparu mwy ynghylch troseddau rhyw, a mesurau newydd i amddiffyn y cyhoedd rhag niwed rhywiol.



## Atodiad 4: Cwblhau asesiad risg

---

Mae asesiad risg yn ffordd ddefnyddiol o feddwl am y risgiau a'r problemau posibl a all godi mewn unrhyw weithgaredd. Mae'n fodd i ganfod atebion, yn dangos eich bod wedi cynllunio'n ofalus, ac yn gymorth i sefydlu'r camau rhesymol hynny sy'n angenrheidiol i gadw pawb yn ddiogel gan gynnwys enw da'r sefydliad. Mae hefyd yn ffordd dda i rannu gwybodaeth bwysig gydag aelodau eraill eich tîm a thrwy hynny sicrhau bod pawb yn dilyn yr arfer gorau posibl o ran gweithredu mewn modd diogel ac atebol.

Yn y lle cyntaf, defnyddiwch ffurflen asesiad risg fel rhestr wirio - bydd yn help i feddwl trwy'r risg a'r problemau posibl a thrwy hynny i ganfod atebion a mesurau rheoli priodol. Mae'r canllaw cam wrth gam isod yn seiliedig ar Ffurflen 10 y Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus. Mae nifer o ffurflenni asesiad risg addas i wahanol sefyllfaoedd ar gael, felly cysylltwch â swyddfa'r panel os hoffech gael cyngor yn eu cylch neu i'w derbyn mewn fformat arall.

### Canllaw asesu risg cam wrth gam

#### Cam 1 - Disgrifiwch y gweithgaredd, digwyddiad neu leoliad sy'n cael ei asesu.

Cofiwch nad yw asesiadau risg yn ymwneud ag adeiladau yn unig. Er enghraifft, ydych chi wedi cynnal asesiad risg ar weithgareddau megis Clwb Cinio oedolion bregus, neu wibdaith Clwb Plant, neu Glwb Gwaith Cartref? Mae asesiad risg yn rhoi trefn ar sut i feddwl yn ofalus am ddiogelwch gweithgareddau eich eglwys.

#### Cam 2 - Gofynnwch beth yw'r risg sy'n gysylltiedig â'r gweithgaredd neu leoliad.

Mae 'risg' yn fesur o ba mor debygol yw hi y caiff rhywun ei niweidio gan berygl o ryw fath. Meddyliwch am eich gweithgareddau a'r lle y byddwch yn eu cynnal (e.e. Clwb Ieuenctid, Grŵp Plant Bach). Cofiwch na fydd y risg o anghenraid yr un peth i bob grŵp. Mae 'peryglon' yn unrhyw beth all achosi niwed (e.e. llithro / baglu, ceblau, lloriau). Ewch o gwmpas y man cyfarfod a nodwch unrhyw berygl, bach neu fawr, a all achosi niwed i bobl.

*O edrych ar yr enghreifftiau uchod yng **Ngham 1** uchod, gallai'r risg fod yn rhywbeth fel: oedolyn bregus mewn Clwb Cinio'n cael adwaith alergaidd i fwyd neu ddiod; plentyn yn mynd ar goll yn ystod gwibdaith; a phlentyn yn canfod deunydd amhriodol ar lein yn ystod Clwb Gwaith Cartref.*

#### Cam 3 - Gwerthuswch y risg a phenderfynu a yw'n risg isel, ganolig neu uchel.

Pa mor debygol yw bydd pob perygl a nodwyd yn achosi niwed?  
Pa mor ddifrifol fyddai'r canlyniadau? Bydd y canllaw isod yn help i chi wrth asesu:

a) Asesu tebygolrwydd y risg neu broblem:

1 = Annhebygol, 2 = Posibl, 3 = Tebygol, 4 = Tebygol iawn, 5 = Pendant

b) Asesu difrifoldeb y canlyniadau:

1 = Bychan iawn (e.e. crafiad, llid anghyfforddus), 2 = Bychan (clwyfau a briwiau bychain),  
3 = Drwg (torri asgwrn), 4 = Sylweddol, 5 = Angheuol.

Nawr lluoswch 'tebygolrwydd y risg' gyda 'difrifoldeb y canlyniad' i gael cyfanswm. **Mae cyfanswm o 1-4 yn awgrymu risg isel, 5-7 risg gymedrol ac 8+ risg uchel.** Mae hyn yn help i fesur y risg ac i flaenoriaethu'r camau diogelwch sydd eu hangen.

#### Cam 4 - Gofynnwch i bwy mae'r risg?

Ai i blant, oedolion bregus, aelodau'r staff, y cyhoedd, rhywun arall a.y.y.b.?

## Cam 5 - Nodwch y mesurau y byddwch yn eu rhoi ar waith i reoli'r risg.

Fe all y mesurau rheoli gynnwys sicrhau digon o staff wedi'u hyfforddi i oruchwylio plant, a bod un neu fwy wedi eu hyfforddi mewn cymorth cyntaf. Fe allent gynnwys sicrhau bod ffurflen ganiatâd wedi ei chwblhau ar gyfer pob plentyn yn y Clwb, un sy'n rhoi caniatâd i roi cymorth meddygol a thynnu lluniau ffotograffiaeth, neu fe all fod yn rhywbeth mor syml â glynu cebl rhydd yn sownd i'r llawr gyda thâp.

Yn ôl at yr enghreifftiau. Sut mae lleihau risg yr hyn a nodwyd yn **Cam 2**?

- a) *Aelodau'r Clwb Cinio - defnyddio ffurflen syml i ofyn a oes gan yr aelodau alergedd o unrhyw fath, ac yn sgîl hynny osgoi unrhyw beth a fyddai'n peri perygl iddynt.*
- b) *Gwibdaith y Clwb Plant - sicrhau goruchwyliaeth ddigonol drwy drefnu digon o wirfoddolwyr.*
- c) *Y Clwb Gwaith Cartref - rheoli'r mynediad i safleoedd rhyngwrwyd ac addysgu ynghylch defnydd o'r we.*

Nodwch y mesuriadau rheoli a sicrhewch eich bod yn eu rhoi ar waith. Peidiwch â gwneud hyn yn ymarfer ar bapur yn unig. Gwnewch eich asesiad risg yn gynllun gweithredu.

## Cam 6 – Gofynnwch - a yw'r mesurau rheoli'n ddigonol?

A oes angen mesurau neu gamau pellach i leihau risg i lefel dderbyniol, neu a oes angen camau pellach i roi'r mesurau ar waith?

NAWR llofnodwch eich asesiad, rhowch ddyddiad arno, a rhannwch o gyda phawb sy'n berthnasol.

## Cam 7 - Adolygwch eich asesiad a'i ddiwygio yn ôl yr angen.

Mae'n arfer da i adolygu eich asesiad o bryd i'w gilydd (o leiaf unwaith y flwyddyn) er mwyn sicrhau ei fod yn parhau'n effeithiol. Nodwch ddyddiad ar gyfer yr adolygiad a chadwch ato. Cofiwch, os oes offer newydd neu newid yn y ffordd rydych yn gweithio, bydd angen i chi fynd drwy'r proses i gyd eto - yr adnabod peryglon, yr asesu risg, y cymryd camau. Ychwanegwch unrhyw ganfyddiadau newydd i'r cofnod wreiddiol er mwyn ei gadw'n gyfoes.

### Cyflogwyr, gweithwyr cyflogedig, gwirfoddolwyr ac eraill

[www.hse.gov.uk](http://www.hse.gov.uk)

Pan fydd corff neu sefydliad – yn cynnwys grŵpiau elusennol neu wirfoddol – yn cyflogi o leiaf un gweithiwr gyda Chytundeb Cyflogaeth, bydd yn cael ei ystyried yn 'gyflogwr' i ddibenion Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gweithle 1974, a'r rheoliadau a ddaeth yn ei sgîl.

Mae gan pob cyflogwyr, dan adran 3 o Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gweithle 1974, ddyletswydd 'i gyflawni ei weithgaredd mewn modd sy'n sicrhau, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol, nad yw personau nad ydynt yn ei gyflogaeth, ond y gallai hynny effeithio arnynt, fod yn agored i risgiau i'w hiechyd neu eu diogelwch.'

Yn gyffredinol, golyga hyn bod corff/sefydliad sydd â gweithwyr cyflogedig a gwirfoddolwyr yn gweithio iddynt yn meddu ar gyfrifoldeb statudol i beidio â pheri niwed trwy eu gweithgareddau i iechyd a diogelwch y gwirfoddolwyr.

Mae'r Gweithgor Iechyd a Diogelwch yn gweithredu ymhob rhan o'r Deyrnas Unedig. Am ragor o wybodaeth Iechyd a Diogelwch ewch i wefan y Gweithgor.

# Atodiad 5: Datganiad polisi ar storio, defnyddio, cadw, gwaredu ac ymdrin â datgeliadau a gwybodaeth datgelu

## Egwyddorion cyffredinol

Fel sefydliad sy'n defnyddio'r Gwasanaeth Datgeliad a Gwahardd (DBS) mae'r Panel Diogelu Cydenwadol yn banel a benodwyd gan **Undeb yr Annibynwyr Cymraeg, Undeb Bedyddwyr Cymru ac Eglwys**



**Bresbyteraidd Cymru** i gynorthwyo gydag asesu addasrwydd ymgeiswyr am swyddi cyfrifol. Mae'r Panel Diogelu Cydenwadol yn cydymffurfio'n llwyr gyda Chod Ymarfer y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) mewn perthynas â chadw, trin, defnyddio, dal a chael gwared â datgeliadau a gwybodaeth datgeliad yn gywir. Mae'r Panel Diogelu Cydenwadol hefyd yn cydymffurfio'n llawn gyda'i ymrwymadau o dan y Ddeddf Diogelu Data a phob deddfwriaeth berthnasol arall ynglŷn â thrin, defnyddio, storio, cadw a chael gwared â gwybodaeth Datgeliad yn ddiogel ac mae gennym bolisi ysgrifenedig ar y materion hyn, sydd ar gael i unrhyw un sydd am ei weld ac yn gofyn am hynny.

## Storio a mynediad

Nid yw gwybodaeth datgeliad yn cael ei chadw ar ffeil personél yr ymgeisydd ar unrhyw adeg ac mae'n cael ei chadw ar wahân ac yn saff bob amser, mewn cynhwysydd â chlo, anghludadwy, a rheolir y rhai sydd yn cael ei gweld yn llym, gan gyfyngu'r caniatâd hwn i'r Blaen Lofnodwr, y Swyddog Diogelwch a Swyddog Gweinyddol y Panel Diogelu Cydenwadol, a'r rhai sydd â hawl i'w gweld fel rhan o'u dyletswyddau yn unol â pholisi cytunedig y Panel Diogelu Cydenwadol.

## Ymdrin

Yn unol ag adran 124 Deddf yr Heddlu 1997, caiff gwybodaeth Datgeliad ei throsglwyddo dim ond i'r rheini sydd â'r hawl i'w gweld fel rhan o'u dyletswyddau. Rydym yn cadw cofnod o bawb sydd wedi derbyn Datgeliadau neu wybodaeth Datgeliad, ac rydym yn cydnabod ei bod yn drosedd i basio'r wybodaeth hon i unrhyw un nad oes ganddo/ganddi'r hawl i'w gweld.

## Defnydd

Caiff gwybodaeth Datgeliad ei ddefnyddio dim ond at y diben penodol y gofynnwyd amdano, a dim ond ar ôl cael caniatâd llawn yr ymgeisydd.

## Cadw

Unwaith bod penderfyniad recriwtio (neu benderfyniad perthnasol arall) wedi cael ei wneud, nid ydym yn cadw gwybodaeth Datgeliad yn hwy nag sydd ei angen. Fel arfer, mae hwn yn gyfnod o hyd at 6 mis, i adael digon o amser i ystyried a datrys unrhyw anghydfod neu gwynion. Os y'i hystyrir yn angenrheidiol (a byddai hynny o dan amgylchiadau eithriadol iawn) i gadw gwybodaeth Datgeliad am gyfnod am fwy na chwe mis, byddwn yn ymgynghori â'r Gwasanaeth Datgeliad a Gwahardd am hyn ac yn ystyried yn llawn hawliau diogelu data a hawliau dynol gwrthrych unigol y Datgeliad cyn gwneud hyn. Yn ystod yr amser hwn, cedwir at yr amodau arferol mewn perthynas â chadw'r wybodaeth yn ddiogel a rheoli pwy fydd yn cael ei weld.

## Cael gwared â gwybodaeth

Unwaith y bydd y cyfnod cadw wedi darford, byddwn yn sicrhau y bydd unrhyw wybodaeth Datgeliad yn cael ei ddinistrio mewn modd diogel, h.y. trwy ei ddarnio, mathru neu losgi. Wrth aros i ddinistrio gwybodaeth Datgeliad, ni chaiff yr wybodaeth ei gadw mewn unrhyw gynhwysydd nad yw'n ddiogel (e.e. bin ysbwriel neu sach gwastraff cyfrinachol). Ni fyddwn yn cadw unrhyw lungopi neu ddelwedd arall o'r Datgeliad neu unrhyw gopi neu gynrychioliad o gynnwys Datgeliad. Fodd bynnag, er gwaethaf yr uchod, mae'n bosibl i ni gadw cofnod o'r dyddiad y rhoddwyd Datgeliad, enw'r gwrthrych a'i god post ar adeg y cais, natur y Datgeliad y gofynnwyd amdano, y swydd y ceisiwyd Datgeliad amdani, cyfeirnod unigryw'r Datgeliad a manylion y penderfyniad recriwtio a wnaethpwyd.

## Gweithredu fel corff cysgodol

Fel Corff Cysgodol (sef, Corff sydd yn cydarwyddo ceisiadau ac sydd yn derbyn gwybodaeth Datgeliad ar ran cyflogwyr neu sefydliadau recriwtio eraill) byddwn yn cymryd pob cam rhesymol i'n bodloni ein hunain y byddant hwy yn cydymffurfio'n llawn â Chod Ymarfer y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS). Byddwn hefyd yn cymryd pob cam rhesymol i fodloni ein hunain y byddant yn trin, defnyddio, storio, cadw a chael gwared â gwybodaeth Datgeliad yn hollol unol â Chod y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) ac yn gwbl unol â'r polisi hwnnw. Byddwn hefyd yn sicrhau bod gan unrhyw gorff neu unigolyn sydd yn gofyn i ni gydarwyddo ceisiadau Datgeliad ar ei ran, bolisi ysgrifenedig o'r fath, a lle bo angen, byddwn yn darparu polisi enghreifftiol i'r corff neu'r unigolyn hwn ei ddefnyddio neu'i addasu at y diben hwn.





## Atodiad 6: Datganiad polisi ar recriwtio cyn-droseddwy

Fel sefydliad sy'n defnyddio'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) mae'r Panel Diogelu Cydenwadol, sy'n banel a benodwyd gan **Undeb yr Annibynwyr Cymraeg, Undeb Bedyddwyr Cymru ac Eglwys Bresbyteriaidd Cymru** i gynorthwyo gydag asesu addasrwydd ymgeiswyr am swyddi cyfrifol, yn cydymffurfio'n llwyr gyda Chod Ymarfer y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) ac yr ydym yn ymrwymo i drin pob ymgeisydd am swydd yn deg. Rydym yn ymrwymo i beidio â gwahaniaethu'n annheg yn erbyn unrhyw wrthrych Datgeliad ar sail euogfarn neu unrhyw wybodaeth a ddatgelwyd gan hwnnw.



Mae'r Panel Diogelu Cydenwadol yn ymroddedig i drin yn deg ei staff, ei ddarpar staff, neu ddefnyddwyr ei wasanaeth, beth bynnag eu hil, rhyw, crefydd, tueddfryd rhywiol, cyfrifoldebau am bobl ddibynnol, oedran, anabledd corfforol/feddyliol neu gefndir troseddol.

Mae gennym bolisi ysgrifenedig ar recriwtio cyn-droseddwy, sydd ar gael i bob ymgeisydd am Ddatgeliad ar gychwyn y broses recriwtio.

Rydym yn hybu'n cyfleoedd cyfartal i bawb sydd â'r cymysgedd iawn o ddoniau, medrau a photensial ac rydym yn croesawu ceisiadau oddi wrth amrywiaeth eang o ymgeiswyr yn cynnwys pobl gyda chofnodion troseddol. Rydym yn dewis pob gweithiwr a gwirfoddolwr potensial ar sail eu medrau, cymwysterau a phrofiad ac yn annog ein defnyddwyr gwasanaeth i weithredu yn yr un modd.

Gofynnir am Ddatgeliad ond ar gyfer swyddi cymwys fel y diffinnir gan Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012 ac a gynhwysir yn y Ddeddf Ailsefydlu Troseddwy (ROA) 1974 (Eithriadau) 1975 Gorchymyn a'r Ddeddf yr Heddlu 1997 (Cofnodion Troseddol). Ar gyfer y swyddi hynny sy'n gofyn am Ddatgeliad, bydd pob ffurflen gais, hysbyseb swydd, a chyfarwyddyd recriwtio yn cynnwys datganiad y gofynnir am Ddatgeliad os caiff y swydd ei chynnig i ymgeisydd.

Lle bydd Datgeliad yn rhan o'r broses recriwtio, rydym yn annog pob ymgeisydd sydd yn cael cyfweiliad i roi manylion ei gofnodion troseddol yn gynnar yn y broses ymgeisio. Rydym yn gofyn i bob ymgeisydd lofnodi hunan-ddatganiad, a'n hysbysu o unrhyw wybodaeth bellach drwy anfon honno'n gyfrinachol mewn amlen ar wahân at y cyflogwr neu i'r Flaen Lofnodwr y Panel Diogelu Cydenwadol. Rydym yn gwarantu y caiff yr wybodaeth hon ei gweld gan y rhai sydd angen ei gweld fel rhan o'r broses recriwtio yn unig.

Oni bai fod natur y swydd yn caniatáu i'r Panel Diogelu Cydenwadol ofyn cwestiynau am eich cofnod troseddol llawn, byddwn yn gofyn dim ond am gollfarnau sydd heb eu treulio yn unol â'r diffiniad yn Neddf Ailsefydlu Troseddwy 1974.

Rydym yn sicrhau fod pawb sydd yn cymryd rhan yn y broses recriwtio wedi cael hyfforddiant addas ar sut i ganfod ac asesu perthnasedd troseddau a'u hamgylchiadau. Rydym yn sicrhau hefyd eu bod wedi derbyn cyfarwyddyd a hyfforddiant addas yn y ddeddfwriaeth ynglŷn â chyflogi cyn-droseddwy e.e. Deddf Ailsefydlu Troseddwy 1974.

Mae'r Panel Diogelu Cydenwadol wedi mabwysiadu'r broses recriwtio mwy diogel a amlinellir yn ei Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus a byddwn yn hyfforddi pawb sy'n ymwneud â thrin gwybodaeth Datgeliadau a'r Broses Recriwtio am ei chynnwys a'i defnydd.

Mewn cyfweiliad, neu mewn trafodaeth ar wahân, rydym yn sicrhau y ceir trafodaeth agored a phwylllog am unrhyw droseddau neu faterion eraill a allant fod yn berthnasol i'r swydd. Byddai peidio â datgelu gwybodaeth sydd yn uniongyrchol berthnasol i'r swydd y gwneir cais amdani yn arwain at dynnu'r cynnig o swydd yn ôl. Rydym yn tynnu sylw pob ymgeisydd am wiriad Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) at fodolaeth cod ymarfer Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) ac mae copi ar gael, os gofynnir amdano.

Rydym yn ymrwymo i drafod unrhyw fater a ddatgelir mewn Datgeliad gyda'r ymgeisydd cyn tynnu cynnig amodol o'r swydd yn ei ôl.

Ni fydd y ffaith bod gennych gofnod troseddol o reidrwydd yn eich rhwystro rhag gweithio o fewn yr eglwys. Mae hyn yn dibynnu ar natur y swydd ac amgylchiadau a chefnidir eich trosedd(au).



## Atodiad 7: Ymddiriedolwyr elusen a diogelu

Mae llawer o swyddogion ein heglwysi lleol hefyd yn ymddiriedolwyr elusen. Fel ymddiriedolwyr mae ganddynt ddyletswyddau gofal ynghyd â'r cyfrifoldeb i sicrhau bod yr elusen yn cael ei rhedeg yn ddiogel ac yn effeithiol, sy'n cynnwys cymryd y camau hynny sy'n angenrheidiol i ddiogelu grwpiau bregus. Mae angen iddynt sicrhau bod gwarchod pobl rhag niwed yn ganolog i ddiwylliant yr elusen. Mae elusen i fod yn amgylchedd ddiogel y gall pawb ymddiried ynddo.

*Dylai diogelu fod yn flaenoriaeth yn llywodraethiant pob elusen, waeth beth yw ei maint, math neu incwm - ac nid yn unig i'r elusennau hynny sy'n gweithio gyda grwpiau a ystyrir yn draddodiadol fel rhai agored i niwed. Mae'n ddyletswydd hanfodol ar yr ymddiriedolwyr i gymryd y camau rhesymol hynny sydd eu hangen i ddiogelu eu buddiolwyr ac i'w gwarchod rhag camdriniaeth.*<sup>1</sup>

Canllaw cryno yn unig yw'r atodiad hwn. Am ragor o wybodaeth, gweler gwefan y Comisiwn Elusennau sydd â llawer o wybodaeth ddefnyddiol i helpu ymddiriedolwyr ddeall eu cyfrifoldebau diogelu. [www.gov.uk/guidance/safeguarding-duties-for-charity-trustees](http://www.gov.uk/guidance/safeguarding-duties-for-charity-trustees)

### Dyma rai o'r cyfrifoldebau allweddol:

- Polisiau:** Dylai fod gennych bolisiau a gweithdrefnau diogelu y mae pob ymddiriedolwr, aelod o staff a gwirfoddolwr yn ymwybodol ohonynt ac yn eu dilyn. Dylech benodi cydlynnydd diogelu lleol.  
*Ydych chi a phobl priodol eraill yn gyfarwydd â'r Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus ac a ydych chi'n sicrhau ei fod yn cael ei weithredu'n effeithiol yn eich eglwys? Ydych chi'n arddangos y ddogfen bolisi eglwys unigol yn yr adeilad, a ydych chi wedi penodi cydlynnydd/cyswllt diogelu, ac a ydych chi'n trafod diogelu yn rheolaidd yn eich cyfarfodydd eglwysig? <https://panel.cymru/cy/polisiau-a-gwybodaeth>*
- Recriwtio mwy diogel a Gwiriadau DBS:** Dylech sicrhau bod y rhai sy'n gweithio neu'n gwirfoddoli gyda grwpiau bregus yn addas ac yn ddiogel. Dylech ddilyn y weithdrefn recriwtio fwy diogel, sy'n cynnwys cynnal gwiriadau DBS. Dylid ailadrodd y gwiriadau hyn yn rheolaidd (bob pedair blynedd yn ôl ein polisi cyfredol). Mae'r ymddiriedolwyr eu hunain yn gymwys i wneud gwiriad DBS os yw'r elusen yn gweithio'n uniongyrchol gyda grwpiau bregus, hyd yn oed os nad ydyn nhw eu hunain yn gwneud y gwaith hwn yn bersonol.  
*A yw'ch gwirfoddolwyr yn cael eu recriwtio'n ddiogel ac a oes gennych wiriadau DBS ar gyfer pob rôl cymwys? Gweler Adran 2 yn y llawlyfr am ragor o wybodaeth neu edrychwch ar wefan y panel am wybodaeth recriwtio mwy diogel a gwybodaeth DBS. [https://panel.cymru/images/siart\\_llif\\_DBS\\_Gorff2020\\_min.pdf](https://panel.cymru/images/siart_llif_DBS_Gorff2020_min.pdf) <https://panel.cymru/cy/recriwtio-mwy-diogel>*
- Ymateb i bryderon:** Dylech wybod sut i adnabod ac ymateb mewn modd priodol i bryderon diogelu, i honiadau ac i gwynion.  
*Ydych chi a phawb sy'n gweithio gyda grwpiau bregus yn ymwybodol o sut i adrodd am bryderon diogelu i swyddog diogelu'r panel ac i sefydliadau statudol perthnasol megis yr heddlu neu'r gwasanaethau cymdeithasol cyn gynted ag y bydd sefyllfa neu ddigwyddiad bryderus yn cael ei amau neu ganfod? [https://panel.cymru/images/YMATEB\\_I\\_GONSYRN\\_CYM.pdf](https://panel.cymru/images/YMATEB_I_GONSYRN_CYM.pdf)*
- Adrodd ynghylch digwyddiadau difrifol i'r Comisiwn Elusennau:** Mae'n ofynnol bod ymddiriedolwyr yn adrodd am ddigwyddiadau priodol i'r Comisiwn Elusennau. Mae'r math hwn o ddigwyddiad yn cynnwys, er enghraifft, honiad o gam-drin cysylltiedig â'r elusen. Mae gan ymddiriedolwyr elusen sydd wedi ei heithrio yr un cyfrifoldeb ag sydd gan elusen gofrestredig yn hyn o beth. I ddeall y mater yn well cysylltwch â llinell gymorth y Comisiwn Elusennau neu ewch i'w gwefa [www.gov.uk/guidance/how-to-report-a-serious-incident-in-your-charity](http://www.gov.uk/guidance/how-to-report-a-serious-incident-in-your-charity)
- Hyfforddiant:** Dylech sicrhau bod holl staff a gwirfoddolwyr yr elusen yn derbyn hyfforddiant diogelu grwpiau bregus yn rheolaidd.  
*A yw'r holl ymddiriedolwyr a'r rhai sy'n gweithio'n uniongyrchol gyda phlant ac oedolion bregus wedi mynychu hyfforddiant yn y 4 blynedd ddiwethaf? Mae'r hyfforddiant yn gymorth i ddeall llawer o'r cyfrifoldebau a nodwyd uchod <https://panel.cymru/cy/hyfforddiant>*

**Bydd dilyn y polisiau a'r gweithdrefnau diogelu a luniwyd ar eich cyfer gan y Panel Diogelu Cydenwadol, ynghyd â mynychu'r hyfforddiant diogelu a sicrhau bod gwiriadau DBS yn cael eu cwblhau ar gyfer pawb sy'n gymwys, yn eich helpu i gyflawni eich cyfrifoldebau diogelu fel ymddiriedolwyr.**

<sup>1</sup> Comisiwn Elusennau 2022



## Atodiad 8: Defnyddio a rhannu delweddau o blant - gwybodaeth a pholisi enghreifftiol

Yn seiliedig ar ganllawiau o wefan NSPCC Learning a defnyddiwyd gyda chaniatâd. Am fwy o wybodaeth ewch i <https://learning.nspcc.org.uk/research-resources/briefings/photography-sharing-images-guidance>

Defnyddiwch y polisi enghreifftiol hwn i ysgrifennu dogfen sy'n adlewyrchu anghenion diogelu'r plant a phobl ifanc rydych yn gweithio â nhw. Mae'n arfer da i rannu eich polisi ffotograffiaeth gyda phlant a rhieni a gofyn am eu caniatâd ar ddechrau'r flwyddyn. Efallai y bydd angen i chi hefyd gael caniatâd ychwanegol mewn amgylchiadau penodol (os ydych, er enghraifft, am ddefnyddio ffotograffydd proffesiynol neu os yw'r lluniau'n debygol o ymddangos yn y cyfryngau lleol neu genedlaethol).

### Polisi enghreifftiol: DEFNYDDIO A RHANNU DELWEDDAU O BLANT

**Credwn na ddylai plant a phobl ifanc gael eu cam-drin mewn unrhyw fodd ar unrhyw adeg a bod arnom gyfrifoldeb i hyrwyddo lles pob plentyn a pherson ifanc ac felly i ddiogelu pob delwedd ohonynt.**

#### **Diben a chwmpas y datganiad polisi hwn yw:**

- amddiffyn plant a phobl ifanc sy'n cymryd rhan yn ein gwasanaethau, digwyddiadau a gweithgareddau, yn benodol y rhai lle gellir tynnu lluniau a gwneud fideos
- nodi'r egwyddorion cyffredinol sy'n rheoli ein dull o dynnu lluniau/gwneud fideos o blant a phobl ifanc yn ystod ein digwyddiadau a'n gweithgareddau
- sicrhau ein bod yn gweithredu'n unol â'n gwerthoedd ac o fewn y gyfraith wrth greu, defnyddio a rhannu delweddau o blant a phobl ifanc. Mae'r datganiad polisi hwn yn berthnasol i'r holl staff, gwirfoddolwyr ac oedolion eraill sy'n gysylltiedig â'n gweithgareddau

#### **Rydym yn cydnabod:**

- bod rhannu ffotograffau a ffilmiau o'n gweithgareddau yn gallu ein helpu i ddathlu llwyddiannau ein plant a'n pobl ifanc, darparu cofnod o'n gweithgareddau a chodi ymwybyddiaeth o'n sefydliad
- bod lles y plant a'r bobl ifanc sy'n cymryd rhan yn ein gweithgareddau yn hollbwysig
- bod gan blant, eu rhieni a'u gofalwyr yr hawl i benderfynu a yw delweddau i'w creu o'u plant a sut y mae rhain i'w defnyddio
- mae caniatâd i dynnu delweddau o blant ond yn ystyrlon pan fydd plant, eu rhieni a'u gofalwyr yn deall sut y caiff y delweddau eu defnyddio a'u storio, a phan fyddant yn gwbl ymwybodol o'r risgiau posibl sy'n gysylltiedig â defnyddio a dosbarthu'r delweddau
- bod yna risgiau'n gysylltiedig â rhannu delweddau o blant ar-lein

#### **Byddwn yn ceisio cadw plant a phobl ifanc yn ddiogel trwy:**

- ofyn am ganiatâd ysgrifenedig<sup>i</sup> gan blentyn a'i rhieni neu ofalwyr cyn creu delwedd o blentyn a'i defnyddio
- esbonio'r defnydd sydd i'w wneud o'r delweddau
- egluro, os yw plentyn neu ei deulu'n tynnu'n ôl eu caniatâd i rannu delwedd, ei bod yn bosibl na fydd modd dileu delweddau sydd eisoes wedi eu rhannu neu eu cyhoeddi
- newid enwau plant y mae eu delweddau'n cael eu defnyddio yn ein deunydd cyhoeddedig, pryd bynnag y bo modd (a dim ond defnyddio enwau cyntaf os oes angen adnabod y plant)
- peidio byth â chyhoeddi gwybodaeth bersonol am blant unigol a chelu neu guddio unrhyw wybodaeth adnabod (er enghraifft enw eu hysgol neu logo ar wisg ysgol)
- lleihau'r risg o ddelweddau'n cael eu copïo a'u defnyddio'n amhriodol drwy ddefnyddio delweddau o blant mewn dillad priodol yn unig (hyn i gynnwys dillad diogelwch lle bo'r angen)
- osgoi defnyddio lluniau wyneb a chorff llawn o blant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau megis nofio lle mae risg y bydd delweddau'n cael eu camddefnyddio
- defnyddio delweddau sy'n rhoi darlun cadarnhaol o'r bobl ifanc a'u gweithgareddau

- Os byddwn yn dod i wybod am unrhyw gamddefnydd o ddelweddau o blant a phobl ifanc byddwn yn adrodd ynghylch y camddefnydd yn unol â'n gweithdrefnau amddiffyn plant

### **Ffotograffiaeth a/neu ffilmio at ddefnydd personol**

Pan fydd y plant neu bobl ifanc eu hunain, eu rhieni, gofawyr neu wylwyr am dynnu lluniau neu ffilmio yn ein digwyddiadau a bod y delweddau at ddefnydd personol, byddwn yn eu cyfeirio at ein polisi ffotograffiaeth cyn dechrau'r digwyddiad. Mae hyn yn cynnwys:

- atgoffa rhieni, gofawyr a phlant bod angen iddynt roi caniatâd i ni gymryd delweddau a'u defnyddio
- gofyn i bobl gael caniatâd y plant, eu rhieni /gofawyr cyn rhannu ffotograffau a fideos a gymerwyd
- argymhell bod pobl yn gwirio gosodiadau preifatrwydd eu cyfrifon cyfryngau cymdeithasol i ddeall pwy arall fydd yn gallu gweld unrhyw ddelweddau y maent yn eu rhannu
- atgoffa plant, rhieni a gofawyr o bwy y gallant siarad â nhw os oes ganddynt unrhyw bryderon am ddelweddau sydd i'w rhannu

### **Ffotograffiaeth a/neu ffilmio at ddefnydd ein eglwys/ grŵp**

Rydym yn cydnabod y gall arweinwyr ein grwpiau ddefnyddio ffotograffau a ffilmiau i ategu gweithgareddau ac i ddathlu neu arddangos digwyddiadau a llwyddiannau. Os yw ffotograffiaeth a ffilmio'n rhan o'r rhaglen mae'n rhaid sicrhau bod plant, pobl ifanc, rhieni a gofawyr yn ymwybodol o hynny ac yn rhoi caniatâd ysgrifenedig. Os byddwn yn llogi ffotograffydd ar gyfer un o'n digwyddiadau, byddwn yn ceisio cadw plant yn ddiogel drwy:

- rhoi briff clir i'r ffotograffydd am yr hyn sydd yn gynnwys ac yn ymddygiad priodol, a gofyn iddynt bob amser arddangos ID e.e. bathodyn adnabod
- rhoi gwybod i blant, eu rhieni a'u gofawyr y bydd ffotograffydd yn bresennol a sicrhau eu bod yn rhoi caniatâd ysgrifenedig i unrhyw rannu o ddelweddau sy'n cynnwys eu plentyn
- peidio â chaniatáu i'r ffotograffydd fod heb ei oruchwyllo pan fydd gyda phlant a phobl ifanc
- peidio â chaniatáu i'r ffotograffydd gynnal sesiynau ar wahân i'r digwyddiad neu yng nghartref plentyn
- adrodd yn unol â'n gweithdrefnau amddiffyn plant am bryderon ynghylch ffotograffiaeth amhriodol neu ymwithiol

### **Ffotograffau a/neu ffilmiau sydd i'w defnyddio'n ehangach**

Os yw pobl megis newyddiadurwyr lleol neu ffotograffwyr proffesiynol yn dymuno cofnodi un o'n digwyddiadau a rhannu'r delweddau'n broffesiynol neu yn y byd ehangach, mae'n rhaid iddynt ofyn am ganiatâd ymlaen llaw. Dylent ddarparu:

- enw a chyfeiriad y person(au) sy'n defnyddio'r camera
- enwau'r plant y maent yn dymuno creu delweddau ohonynt (os yw'n bosibl)
- y rheswm dros gymryd y delweddau a/neu y defnydd y bwriedir ei wneud o'r delweddau
- datganiad wedi ei lofnodi bod y wybodaeth hwn yn ddilys ac mai dim ond am y rhesymau a roddwyd y bydd y delweddau'n cael eu defnyddio.

Bydd yr eglwys/sefydliad yn gwirio'r manylion hyn ac yn penderfynu a ddylid rhoi caniatâd i dynnu lluniau/ffilmio. Byddwn yn gofyn am ganiatâd gan y plant a'u rhieni ac yn rhoi gwybod i'r ffotograffydd am unrhyw un nad yw'n rhoi caniatâd. Yn y digwyddiad byddwn yn hysbysu pawb bod ffotograffydd o'r tu allan yn bresennol ac yn sicrhau bod y ffotograffydd yn hawdd ei adnabod drwy, er enghraifft, roi bathodyn adnabod iddo ei wisgo. Os yw'r eglwys yn pryderu bod rhywun anhysbys yn tynnu lluniau neu'n ffilmio yn y digwyddiad, byddwn yn gofyn iddynt adael gan ddilyn y gweithdrefnau amddiffyn plant fel y bo'n briodol.

### **Os na roddir caniatâd i dynnu lluniau**

Byddwn yn parchu'r dymuniad hwnnw. Byddwn yn cytuno ymlaen llaw ar sut i adnabod y plant neu bobl ifanc hynny fel bod y ffotograffydd yn gwybod i beidio â thynnu lluniau ohonynt, ac i sicrhau hefyd bod hyn yn cael ei wneud mewn ffordd nad yw'n tynnu sylw at y plant hynny na'n gwneud iddynt deimlo'n annifyr ac wedi eu hynysu. Ni fyddwn byth yn gwahardd plentyn o weithgaredd oherwydd bod caniatâd i dynnu ei lun wedi ei wrthod.

<sup>1</sup> Gweler Ffurflen 8: Ffurflen ganiatâd i dynnu lluniau <https://panel.cymru/cy/ffurfleni-defnyddiol>

## Atodiad 9: Diffiniadau ychwanegol a mathau o gam-drin

Mae prif gategoriâu camdriniaeth wedi eu nodi yn adrannau 3 a 4 o'r llawlyfr ond mae yna rai diffiniadau newydd a phenodol yn cael eu defnyddio hefyd erbyn hyn. Rydym yn nodi yma rhai o'r rhai mwyaf cyffredin ynghyd â dolenni sy'n cysylltu â ffynonellau'r diffiniadau a gwybodaeth bellach.

### **CAMFANTEISIO'N RHYWIOL AR BLANT<sup>i</sup>**

Ffurf o gamdriniaeth rywiol sy'n cynnwys y weithred rywiol ei hun neu unrhyw fath arall o weithgarwch rhywiol gyda phlentyn (unrhyw un sy'n iau na 18 oed). Hefyd creu delweddau anwedus a/neu unrhyw ddeunydd anwedus arall sy'n cynnwys plant

- Mae cyfnewid yn rhan ohono ac fe all gynnwys gweithred o roi (er enghraifft - bygwth cam-drin) neu o ddal yn ôl (er enghraifft - peidio â chyflawni gweithred dreisgar).
- Fe all fod hwylusydd, sef rhywun sy'n derbyn rhywbeth ynghyd â, neu yn lle, y plentyn sy'n cael ei gamdrin.
- Mae'n bosibl na fydd plentyn yn adnabod natur gamddefnyddiol y berthynas neu'r cyfnewid. Fe all plentyn deimlo ei fod wedi rhoi ei ganiatâd iddo.

**MEITHRIN PERTHYNAS AMHRIODOL (GROOMING)<sup>ii</sup>** Mae hyn pan fydd rhywun (yn aml oedolyn neu berson ifanc hŷn) yn creu perthynas, ymddiriedaeth a chysylltiad emosiynol gyda phlentyn neu berson ifanc gyda'r bwriad o ddylanwadu a manteisio arnynt a'u cam-drin. Mae'n risg bosibl i unrhyw blentyn. Fe all ddigwydd ar-lein neu oddiar-lein a bydd yr oedolyn yn aml yn creu perthynas lle mae'r plentyn yn teimlo ei fod wedi ei ddeall neu'n bwysig. Gallai meithrin perthnasau amhriodol gynnwys rhoddion o nwyddau materol neu brofiadau. Mae pobl sy'n meithrin perthnasau amhriodol yn gweithio i ddatblygu sefyllfa lle mae'r plentyn yn ymddiried ynddynt a/neu'n teimlo y gall gael ganddynt rywbeth na all ei gael gan neb arall. Gall hyn fod yn gyfeillgarwch, yn berthynas y mae'r plentyn yn credu ei fod yn berthynas rhamantus, neu'n deimlad o berthyn neu o bwysigrwydd lle bydd y plentyn yn cael statws neu nwyddau sy'n creu argraff ar ei gyfoedion.

**CAMFANTEISIO'N DROSEDDOL AR BLANT<sup>i</sup>** Mae hyn pan fydd plentyn dan 18 oed yn rhan o weithgaredd droseddol, er enghraifft cludo cyffuriau neu arian sy'n dod ag elw personol i unigolyn, grŵp neu gang droseddol. Mae'n cynnwys elfen o gyfnewid ac yn gallu bod yn gamddefnydd o'r plentyn hyd yn oed os yw'n ymddangos yn gydsyniol. Mae'n cynnwys gorfodi a/neu ddenu i gydymffurfio, a bydd yn aml yn mynd law yn llaw â bygythiad o drais. Un agwedd nodweddiadol yw'r anghydbwysedd pŵer sy'n ffafrio'r rheiny sy'n camfanteisio.

Mae **BWLIO<sup>iii</sup>** yn ymddygiad sy'n brifo rhywun arall. Mae'n cynnwys galw enwau, taro, gwthio, lledaenu clecs, bygwth neu danseilio hyder. Fe all ddigwydd yn unrhyw le – yn yr ysgol, yn y cartref neu ar-lein. Bydd fel arfer yn digwydd dro ar ôl tro dros gyfnod hir. Mae sawl ffurf ar fwlio, er enghraifft:

- bwlio corfforol (taro, slapio, gwthio)
- bwlio llafar (galw enwau, clepian, bygwth)
- cam-drin aneiriol (arwyddion llaw, negeseuon testun)
- cam-drin emosiynol (bygwth, bychanu)
- eithrio (anwybyddu, ynysu)
- tanseilio hyder, beirniadu cyson, lledaenu clecs
- llech-drin (manipulation), gorfodi
- galwadau ffôn distaw, ffug neu sarhaus

Mae'r mathau canlynol o fwlio yn cael eu cyfrif hefyd yn DROSEDDAU CASINEB: bwlio hiliol, bwlio rhywiol, bwlio homoffobig neu drawsffobig, a bwlio rhywun oherwydd eu hanabledd.

**SEIBERFWLIO / CAM-DRIN AR-LEIN<sup>ii</sup>** Bwlio sy'n digwydd ar-lein. Yn wahanol i fwlio oddiar-lein, gall bwlio ar-lein ddilyn y plentyn i ble bynnag y bydd yn mynd, drwy ei rwydweithiau cymdeithasol, ei gemau ar-lein a'i ffôn symudol. Gall seiberfwlio gynnwys:

- anfon negeseuon testun bygythiol / ddifriol
- creu a rhannu delweddau neu fideos
- trolling – the sending of menacing or upsetting messages on social networks, chat rooms or online game
- 'trolio' – anfon negeseuon bygythiol neu ofidus drwy rwydweithiau cymdeithasol, neu gemau ar-lein
- eithrio plant o gemau, gweithgareddau neu grwpiau cyfeillgarwch ar-lein
- cywilyddio ar-lein

- sefydlu safleoedd neu grwpiau casineb am blentyn penodol
- annog hunan-niweidio
- pleidleisio o blaid neu yn erbyn rhywun mewn pŵl difrifol
- creu cyfrifon ffug, dwyn hunaniaethau ar-lein plentyn neu berson ifanc er mwyn codi cywilydd neu greu trafferth
- anfon negeseuon rhywiol h.y. secstio
- pwysu ar blant i anfon delweddu rhywiol neu gymryd rhan mewn sgysiau rhywiol

**CAM-DRIN NEU DRAIS DOMESTIG**<sup>iv</sup> Mae hyn yn ymddygiad oddi mewn i berthynas lle bydd un person yn cam-drin y llall er mwyn ennill neu gadw grym drosto neu drosti. Mae'n cynnwys cam-drin corfforol, rhywiol, emosiynol, seicolegol ac ariannol. Mae **RHEOLAETH ORFODOL** yn batrwm o ddiwyddiadau pwrpasol dros amser sy'n galluogi unigolyn i ennill rheolaeth, neu'r gallu i orfodi, neu rym dros un arall. Mae Adran 76 o Ddeddf Troseddau Difrifol 2015 yn ymdrin â rheoli ymddygiad a gorfodaeth droseddol lle mae cysylltiad personol rhwng yr un sy'n cyflawni'r drosedd a'r un sy'n ei ddioddef. Mae'n ei gwneud yn bosibl i erlyn troseddwr lle nad yw'r dioddefwr wedi dioddef trais corfforol difrifol, ond lle mae o neu hi wedi dioddef cam-drin seicolegol ac emosiynol eithafol.

**CAM-DRIN YSBRYDOL**<sup>v</sup> Nodwedd benodol cam-drin ysbrydol yw patrwm parhaus, systematig o reolaeth orfodol mewn cyd-destun crefyddol (Oakley, 2017). Ei elfennau allweddol yw llech-drin (manipulation), manteisio a rheoli drwy'r camddefnydd o'r ysgrythurau neu safbwynt diwinyddol, sensro penderfyniadau, rhoi pwysau i gydymffurfio, gorfodi atebolrwydd, mynnu ufudd-dod, a chosbi drwy eithrio neu ynysu... a hyn wedi ei nodweddu gan batrwm parhaus o ymddygiad yn cynnwys beio, cywilyddio, bygwth a rheoli ymddygiad. (Oakley 2009, Oakley a Kinmond 2013). Fel gyda phob math arall o gamdriniaeth, bydd cam-drin ysbrydol weithiau'n cael ei ddefnyddio i gyfiawnhau mathau eraill o gamdriniaeth, ac yn cydfodoli â nhw a diwyllianau niweidiol eraill. Fel a nodwyd eisoes, mae iddo bob amser elfen emosiynol neu seicolegol ac mae modd felly ei ystyried yn is-gategori o gam-drin seicolegol. Mewn ambell achos mwy eithafol, fe all fod cam-drin ysbrydol yn cyd-fynd â cham-drin corfforol a rhywiol.

**CAM-DRIN PLANT ANNIWEDDAR / HANESYDDOL**<sup>vi</sup> Hwn yw'r term ar gyfer camdriniaeth a ddiwyddodd pan oedd oedolyn yn blentyn neu'n berson ifanc dan 18 oed. Bydd oedolion a gafodd eu cam-drin yn ystod eu plentynod weithiau'n beio eu hunain, neu wedi eu gwneud i deimlo mai y nhw sydd ar fai am yr hyn a ddiwyddodd.

**CAETHWASIAETH FODERN**<sup>vii</sup> Manteisio ar bobl mewn modd anghyfreithlon er budd personol neu fasnachol. Mae'n ymdrin ag ystod eang o gamdriniaeth a chamfanteisio gan gynnwys camfanteisio'n rhywiol, caethwasanaeth domestig, llafurio dan orfodaeth, camfanteisio troseddol a chynaeafu organau. Gall dioddefwyr caethwasiaeth fodern fod o unrhyw oedran, rhyw, cenedl neu ethnigrwydd. Maent yn dod yn gaethwieision drwy dwyll neu ar ôl eu bygwth, ac oherwydd ofn neu fygythiadau fe allen deimlo nad oes modd gadael nac ychwaith adrodd i'r awdurdodau yghylch y trosedd. Mae'n bosibl na fyddant yn deall eu bod yn dioddef trosedd.

**RADICALEIDDIO**<sup>viii</sup> Mae hwn yn broses sy'n cael ei ddefnyddio i gymell pobl i gefnogi terfysgaeth ac eithafiaeth ac, mewn rhai achosion, i ymaelodi â grwpiau terfysgol.

**ANFFURFIO ORGANAU RHYWIOL MERCH (FGM)**<sup>ix</sup> Y term ar gyfer y weithred o newid neu ddileu organau rhywiol merch yn fwriadol ac am resymau nad ydynt yn rhesymau meddygol. Termiau eraill amdano yw 'enwaedu benywaidd' neu'n 'dorri ar fenyw'. Mae FGM yn ffurf o gam-drin. Mae FGM yn beryglus ac yn drosedd yn y DU.

**Mae'r diffiniadau hyn yn seiliedig ar wybodaeth o'r gwefannau canlynol ac mae'r panel yn cydnabod nad ein diffiniadau gwreiddiol yw'r rhain er bod rhai wedi eu cyfieithu i'r Gymraeg gennym. Ymwelwyd â'r dolenni 07/2022**

<sup>i</sup> Camddefnyddio plant yn rhywiol a manteisio troseddol ar blant <https://diogelu.cymru>

<sup>ii</sup> Meithrin perthynas amhriodol (GROOMING) <https://cymunedaumwydiogel.cymru/> <https://diogelu.cymru/>

<sup>iii</sup> Bwlio a seiberfwlio [www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/bullying-and-cyberbullying/](http://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/bullying-and-cyberbullying/)

<sup>iv</sup> Cam-drin domestig a rheolaeth orfodol <https://diogelu.cymru> Domestic Abuse Bill 2020: factsheets - GOV.UK

<sup>v</sup> Camdrin ysbrydol spiritual-abuse-position-statement.pdf (thirtyoneeight.org)

<sup>vi</sup> Cam-drin hanesyddol [www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/non-recent-abuse/](http://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/non-recent-abuse/)

<sup>vii</sup> Caethwasiaeth Fodern <https://cymunedaumwydiogel.cymru/caethwasiaeth-fodern-a-chamfanteisio/>

<sup>viii</sup> Radicaleiddio <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/radicalisation>

<sup>ix</sup> FGM <https://www.nspcc.org.uk/what-is-child-abuse/types-of-abuse/female-genital-mutilation-fgm/>



# Atodiad 10: Yr eglwys mwy diogel - rhestr wirio diogelu<sup>1</sup>

## Diogelu

1. A yw pawb yn gwybod am y polisi a gweithdrefnau diogelu<sup>i</sup> eich eglwys a lle i gael hyd iddo?
2. Ydych chi o'r farn fod eich eglwys yn deall beth yw diogelu?<sup>ii</sup>

## Atal

3. Oes gennych chi gyd-lynydd diogelu?<sup>iii</sup>
4. A yw eich ymddiriedolwyr a'ch arweinwyr yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau diogelu?<sup>iv</sup>
5. Ydych chi'n dilyn y canllawiau recriwtio mwy diogel – gan gynnwys gwiriadau DBS - wrth ganfod a chyflogi gwirfoddolwyr a staff?<sup>v</sup>
6. Ydych chi'n hyderus bod arweinwyr, staff a gwirfoddolwyr eich eglwys yn gwybod am eu swyddogaethau a'u cyfrifoldebau diogelu? Ydyn nhw wedi derbyn yr hyfforddiant priodol ac, os yn berthnasol, hyfforddiant gloywi/atgoffa?<sup>vi</sup>
7. Ydyn nhw'n gwybod bod diogelu'n golygu gweithredu mewn modd ataliol a rhagweithiol? Ydych chi wedi ystyried pwy o gynulleidfa eich eglwys allai fod mewn perygl ac wedi cymryd camau priodol i'w diogelu?

## Adnabod, adrodd a chofnodi

8. Ydych chi'n hyderus y byddai eich gwirfoddolwyr a staff yn adnabod ac yn ymateb yn briodol i amheuron, i gyhuddiadau, ac i ddatgeliadau o gamdriniaeth ac esgeulustod? Ydyn nhw'n cydnabod bod camdriniaeth yn rywbeth “allai ddigwydd yma”?
9. Ydych chi'n hyderus y byddai eich gwirfoddolwyr a staff hefyd yn adrodd ar arfer gwael yn ogystal â chamdriniaeth?
10. Lle cafodd pryderon eu hadnabod a'u hadrodd, allwch chi ddangos bod eich sefydliad wedi ymateb yn brydlon ac mewn modd priodol?
11. A yw pob mater neu bryder diogelu wedi ei adrodd i swyddog diogelu'r panel?
12. A yw eich ymddiriedolwyr yn ymwybodol o'u cyfrifoldeb i adrodd ynghylch materion diogelu i'r Comisiwn Elusennau?<sup>iv</sup>

## Adolygu

13. Ydych chi'n adolygu eich trefniadau diogelu'n rheolaidd? (h.y. o leiaf yn flynyddol ac yn dilyn pob digwyddiad neu achos pryderus).
14. Ydych chi'n sicrhau bod gwersi'n cael eu dysgu a'u rhannu yn sgîl digwyddiad neu achos pryderus?
15. Os oes asesiadau risg ynglŷn â diogelu neu gytundebau ymddygiad gennych chi mewn lle, - ydych chi'n adolygu'r rhain yn yn unol â'r cytundebneu neu'n flynyddol?

## Gweithredu

16. Gwnewch restr o bopeth sydd ag angen ei wneud yn sgîl eich asesiad gan nodi dyddiadau ar gyfer adolygu'r cynnydd.
17. Os hoffech chi drafod canlyniadau eich asesiad neu ofyn am gyngor ar unrhyw fater yn ymwneud â diogelu, cysylltwch â swyddog diogelu'r panel.

<sup>1</sup> Mae'r ddogfen hon wedi ei defnyddio â chaniatâd yr Ann Craft Trust a'i seilio ar ei restr wirio ryngweithiol: <https://www.anncrafttrust.org/checklist-overview/>

<sup>i</sup> Y Llawlyfr Diogelu Grwpiau Bregus <https://panel.cymru/cy/llawlyfr-diogelu-grwpiau>

<sup>ii</sup> Ydych chi wedi arddangos polisi eich eglwys ac ystyried cynnal gwasanaeth Sul Diogelu?

<sup>iii</sup> Am fwy o fanylion gweler tudalen 3 o'r datganiad polisi diogelu'r eglwys unigol <https://panel.cymru/cy/polisiau-a-gwybodaeth>

<sup>iv</sup> Gweler atodiad 7 o'r llawlyfr 2022

<sup>v</sup> Gweler adran 2 o'r llawlyfr neu <https://panel.cymru/cy/recriwtio-mwy-diogel>

<sup>vi</sup> Gweler tudalen hyfforddiant ein gwefan <https://panel.cymru/cy/hyfforddiant>

